

29e jaargang nr.13 8 maart 1985

GEHEIMEN VAN EGYPTE

Egypte is voor de mens van vandaag een mysterieus land. Een grote beschaving, waarvan men zich geen volledig beeld kan maken. Een aantal gegevens en bouwwerken bijvoorbeeld, die haast onvoorstelbaar zijn gezien de techniek die men in die dagen veronderstelt. Daarnaast een aantal mythen en overleveringen waarmee de mensen weinig of geen raad weten.

Zonder te pretenderen dat ik nu alle geheimen van Egypte voor u kan oplossen, zijn er enkele punten die ook in deze tijd interessant zijn en waarmee je je toch even kunt bezighouden.

In mystieke bewegingen horen we heel veel over de inwijdingsdiensten en de inwijdingsriten die in Egypte bestaan hebben. Ze waren er inderdaad, maar of ze altijd een zo hooggeestelijke bedoeling hebben gehad als nu wordt aangenomen is nog maar de vraag. Wil men begrijpen wat de Egyptische godsdienst was, dan moet men ook beseffen dat ze geneigd was in symbolen te spreken. Alleen de priesters van de hogere rangen wisten precies wat die symbolen waard waren.

Als je bijvoorbeeld het Dodenboek leest, word je wel geconfronteerd met wat schijnbaar de gang van de ziel na de dood omschrijft, maar als je het op een andere manier leest blijkt het een soort historie te zijn, waarin niet alleen de gang van de ziel maar ook de ontwikkeling van Egypte ter sprake komt. De symbolen van de leeuw, de slang en wat er verder voorkomt, zijn eigenlijk allemaal een beetje verkeerd begrepen in deze tijd.

Egypte bestaat uit twee rijken, het zogenaamde Bovenrijk bij de bronnen, het Benedenrijk bij de delta. In beide rijken heeft men sterk te maken gehad met invloeden uit verloren gegane beschavingen. Het deltagebied is vooral beïnvloed door de tweeledige trek langs de Middellandse Zee, die behoort bij wat men de Atlantische beschaving noemt. Het Benedenrijk is via Afrika sterker beïnvloed door wat men ook alweer enigszins fabulerend de beschaving van Mû noemt. Dit mag misschien nog blijken uit de manier waarop in het beneden Egyptische rijk het westen werd aangewezen als het rijk waarheen de zielen gingen, terwijl ze juist bij de bronnen van de Nijl het oosten daarvoor aanzagen.

Een groot gedeelte van die culturele invloeden is echter maar heel beperkt geweest. We moeten ons realiseren dat er geen sprake is geweest van werkelijke kolonisatie van vroegere beschavingen, maar eerder van vluchtelingen daar van, die dus wel kennis en overleveringen hadden en misschien bepaalde specialismen beheersten, maar die in Egypte niet de nodige werktuigen aantreffen en heel vaak niet de mogelijkheden hadden dat gewoon over te dragen aan anderen. Er ontstond daardoor een religie met een sterk afwijkend en sterk symbolisch taalgebruik. Als wij bijvoorbeeld spreken over de Hemelkoe dan is dat voor de westerling de hemel en de godin die dat gebied beheerst. Dat is ten dele waar, maar niet helemaal. Want de Hemelkoe is in feite het beeld van de sterrenhemel, wij zouden zeggen: de kosmos, dus niet alleen maar die godin die later onder die naam hier en daar is vereerd.

We horen veel over Hathor of de Hathors, godinnen van geweld en vruchtbaarheid, die op aarde werkzaam zijn. Maar men realiseert zich niet dat deze titel gebruikt werd voor bepaalde priesteressen en wel op grond van incarnaties die ze hadden doorlopen. Er is dus een aanmerkelijk verschil tussen de werkelijkheid en datgene wat men nu probeert af te lezen. Dat de farao's zich de zonen van de zon noemden was natuurlijk niet helemaal juist. Men heeft dit gedaan omdat ze daarbij de naam Anmon en Re of Ra heel vaak aan hun naam toevoegden. Maar het begin van de heerschappij van Egypte was gelegen in een priester die Amen heette en die vorst werd, heerser over een leger. Hij was gehuwd, althans in de echt verenigd, met een priesteres die Sais heette. Zij is zeer waarschijnlijk de latere Isis-figuur geworden.

Dat er allerlei anekdoten en overleveringen zijn over die goden dat is duidelijk. Maar wanneer een priester van Egypte zegt: ik ben een zoon van Ammon, of: ik ben een zoon van Re, dan heeft hij eigenlijk gelijk, want dat was de lijn van de vorstelijke afstamming.

Op eenzelfde manier worden we geconfronteerd met alle mysteriën die bijvoorbeeld aan Hermes-Thoth worden toegeschreven. Hermes-Thoth is in de eerste plaats een tamelijk

legendarische figuur. Hij heeft niet werkelijk zo bestaan als hij uit zijn werken naar voren komt. Bovendien zijn die werken geschreven in een tijd die vele eeuwen omvat. Maar wat is de achtergrond van deze werken?

Het zijn de zogenaamde twee Papyri der Geheimen, waarvan de eerste alle geheimen van de natuur onthult, terwijl de tweede alle geheimen omvat over scheppen of vernietigen, demonen beheersen en wat dies meer zij. Als je daarover nadenkt zou je kunnen denken aan leerboeken. Boeken waarin je bijvoorbeeld over biologie het een en ander wordt geleerd en wat je iets vertelt over de dieren, hun afstamming, hun onderling gedrag. Dan denk je aan de beschrijving van bepaalde grondsoorten, datgene waarvoor ze dienstig zijn, de eventuele aanwezigheid van metalen en gesteenten, de manier om gesteenten te bewerken.

Dat beantwoordt volledig aan de inhoudsbeschrijving die men in overleveringen van deze eerste Papyrus der Geheimen heeft gegeven. Als je dan hoort dat de tweede papyrusrol geheimen bevat waarmee je demonen kunt beheersen, denk ik aan een soort cursus voor gevorderden in de parapsychologie, aan bepaalde geheimen zoals die in die oude beschavingen waarschijnlijk hebben bestaan over kennis van wapens, van explosieven of iets dergelijks, want ze hebben zichzelf vernietigd. En dan blijft er ineens veel minder magie over.

Hermes zelf is een filosoof, zeker. Maar wat vertelt hij feitelijk? Ja, onder meer de bekende Tabula Smaragdina. Daar hebben we het al honderd keer over gehad. Verkort zegt deze: Zo boven zo beneden, zo beneden zo boven. Het is de magie die ontwikkeld is uit de kennis van evenwichten en vergelijkbaarheden en omgezet in termen van magisch- filosofisch denken.

De oorspronkelijke Hermes, die overigens niet zo heette maar Menemhotep, een naam die we ook bij de farao's zullen aantreffen, was priester van Esir. (Esir, ook eens een van de vroege koningen en nu van het echte Egyptische rijk). Wat hij heeft mee te delen is zijn magische beschouwing van de wisselwerking die bestaat tussen het denken van de mens en het gebeuren in het rijk van de geest. Dat is de basis geweest.

Er zijn mensen die zeggen: Hoe komt het dat men al die indelingen heeft gemaakt? Bijvoorbeeld, waarom was een tempel op een bepaalde manier ingedeeld? U weet het, er was een soort voorhof waar het volk samenkwam. Daarachter was een luxe zaal voor genodigden, met een Engelse bar: voor de arbeiders een bodega, afzonderlijke vertrekken en een buffet. Daarachter treffen we aan de werkelijke hal der plechtigheden: opzij daarvan een aantal kapellen. Vanuit deze hal loopt een gang naar wat men de priesterverblijven kunt noemen en ook naar bepaalde ruimten, soms open, soms overdekt, waar ze hun praktijk hadden. Sommigen van hen waren doktoren, psychologen, waarzeggers. Achter deze ruimten vinden we dan weer het Heilige, een ruimte die alleen door priesters van een bepaalde rangorde kon worden betreden. Daarin of daarachter bevond zich dan meestal een kapel waarin het beeld van de god was opgesteld.

Als men dan vraagt hoe men tot deze indeling is gekomen, is mijn enige antwoord dat deze indeling kennelijk zeer oud is. Wanneer we teruggaan naar de tijden van Ur vinden we een soortgelijke indeling in de Maantempels die daar bestonden. Wanneer we de Gobi-woestijn ingaan en daar verloren steden vinden, zoals het legendarische Uighur en dergelijke, dan worden we ook weer geconfronteerd met wat een paleis of een tempel kan zijn en in wat ervan is overgebleven treffen we weer dezelfde grondlijnen. Voor zover mij bekend is dit geconstateerd en beschreven door een zekere Sven Hedin.

Er is dus een overlevering en die overlevering wijst op een gezamenlijke bron. Als deze bron Mû is geweest, is de feitelijke driedeling, die bijzonder veel voorkomt, begrijpelijk. In Mû waren namelijk drie grote eilanden, die elk voor zich als het ware een tak van belangrijkheid vertegenwoordigde. De kroon van Mû, zoals die later veel wordt gebruikt, werd ook meestal als een drietand uitgebeeld, ofwel als een tamelijk dikke balk waarop drie driehoekjes stonden. Dit teken komen we tegen in Egypte, maar bijvoorbeeld ook in delen van India en in bepaalde streken van Amerika, zoals Peru, Bolivia, heel Midden-Amerika langs tot in Mexico toe.

Je kunt dus zeggen dat we hier te maken hebben met een symbool dat wijst op een vroegere beschaving. Maar dan zijn de geheimen van Egypte niet zozeer de magische geheimen zoals men veronderstelt, maar zijn zij veeleer overleveringen, restanten van iets dat op aarde eens bestaan heeft. Het is erg interessant dat in de gaten te houden. Als we kijken naar de voorstelling die men heeft van de mens, dan blijkt ook weer dat er een driedeling is. Er is het lichaam, de Ba en de Ka.

Kijken we naar de manier waarop inwijdingsriten worden volbracht, dan blijkt steeds weer dat ze uit een drietal fasen zijn opgebouwd. Deze driedeling vinden we elders weer in de godsvoorstelling terug. Er is een soort driehoofdigheid. Zelfs het christendom kent die, want het spreekt over de Heilige Drievuldigheid. Is die drie te herleiden tot die oude machtsstructuur van een verloren rijk? Ik weet het niet. Maar ik weet wel dat deze traditie in heel Egypte een zeer belangrijke rol heeft gespeeld in de structuur van zowel de priesterschappen als van die der priestereessen.

Opvallend is bijvoorbeeld dat men bij de priesters de rang van de werkelijk ingewijden kent, met aan het hoofd de opperpriester en natuurlijk de farao. Daaronder volgt de rang van de gewijde priesters, die onder meer Tempeldiensten doen en daarnaast bepaalde beroepen uitoefenen, en tenslotte is er de rol van wat je de lekenpriesters zou kunnen noemen. Zij zijn tot priester gewijd omdat zij uitsluitend op deze wijze waardig zijn deel te hebben aan het bewind.

Nu wordt het ook duidelijk waarom die inwijdingen de drie fasen moeten omvatten. De mens die begint aan de inwijding is een gewoon mens en hij moet eerst zover komen dat hij waardig wordt bevonden het rijk van de farao te betreden, het werkelijke rijk. Vervolgens heeft hij een tweede fase nodig, want de farao is het uiterlijke beeld, terwijl hij dan moet doordringen tot het innerlijke beeld. Deze tweede fase impliceert dus een innerlijk besef plus het verwerven van kennis.

De derde fase kun je vergelijken met het betreden van het Heilige der Heiligen. De mens confronteert zichzelf met de dood. Hij ondergaat deze dood als het ware. Wanneer hij terugkeert wordt hij dan ook aangesproken als 'herrezen Osiris'.

Bij de Isis-priesteressen is het iets anders. Zij beginnen als dienstmaagd. Als dienstmaagd krijgen ze de eerste wijding en mogen dan deelnemen aan bepaalde dansen en andere vrome plechtigheden. In de tweede fase krijgen ze echter, schrikt u niet, een krijgsscholing. Zij worden opgedragen aan Isis, de gewelddadige. Want de meeste vergeten dat Isis ook een krijgsgodin was. In deze periode leren zij allerlei kunstvormen, maar ook het gevecht, het hanteren van bepaalde wapens, terwijl hun tevens duidelijk wordt gemaakt hoe je bepaalde eenvoudige ritens kunt volbrengen.

In de derde fase worden ze geconfronteerd met Isis, de Moeder. Isis de Moeder is het alomvattende. Daarom omvat deze fase onder meer het opvoeren van gevoeligheden en treffen we onder degenen die deze trap hebben bereikt onder andere geschoolde tovenaressen, de orakels en ook de telepaten aan. Aan de top staat wederom een aantal, meestal een zeven- of negental, zogenaamde hoogste priestereessen of moeders. Dezen kennen bovendien nog andere geheimen, die ik u hier niet kan voorleggen.

Als je op die manier de opbouw bekijkt, dan blijkt dat we te maken hebben met een voortdurend herhalen van een en hetzelfde structuurpatroon, dat bovendien in dit patroon altijd weer dezelfde elementen en waarden een rol spelen.

Als dat zelfs in de primitieve tijd het geval was, de tijd toen de eerste krijgsheren aan de Nijl de beschermers en gelijktijdig ook de uitbuiters werden van de boeren in hun omgeving en de eerste stadjes ontstonden, betekent dit dat er ergens een andere, gemeenschappelijke bron moet bestaan en dat dit moet domineren in alle verhalen, in alle overleveringen en ook in alle filosofieën die Egypte voortbrengt.

Dan wordt ook duidelijk waarom de bouwwijze zo sterk gestructureerd is, altijd volgens een bepaald patroon. Waarom ook de kunst aan vaste normen is onderworpen. Om maar een voorbeeld te geven, je kunt iemand niet 'en face' afbeelden, dit moet altijd in profiel. Een verschil in grootte wordt altijd gebruikt om aan te geven wie de hoogste is: de Farao wordt bijvoorbeeld altijd groter afgebeeld dan een hogepriester die bij hem staat. Slaven of gevangenen worden altijd weer kleiner afgebeeld. Ook de eigen krijgslieden worden kleiner afgebeeld. U kunt het nog zien in de wandschilderingen van de verschillende graven. Je wordt dus geconfronteerd met een wereld waarin de indeling en het ritueel zo belangrijk zijn geworden, dat het onredelijk is buiten dit ritueel om de wijsheden van Egypte te interpreteren.

Dan gaan we nu een beetje interpreteren, maar we zullen dit doen binnen het kader van het Egyptische denken. Als ik spreek over werelden, of het nu geestelijke zijn of andere, en ik tref

een driedeling aan, betekent dit niet dat de Egyptenaar daarin geloofde als drie afzonderlijke waarden. Het betekent alleen dat hij alles probeert weer te geven in drie aspecten. Als we kijken naar de Egyptische magie kunnen we denken dat deze in wezen een wat primitieve wetenschap was, vermengd met bijgeloof en eventueel het gebruik van paranormale mogelijkheden. Maar als wij wat nader doordringen tot de kern is zij gebaseerd op het denkbeeld van eenheid in de mens. De mens is één met een god, of hij heeft geen verder leven en is alleen maar een stoffelijke vorm.

De mens heeft zijn lichaam niet nodig om terug te keren, zoals vaak wordt gedacht, maar om de volledigheid van zijn wezen zoals de Egyptenaar dat zag, te bewaren. Vandaar de afbeeldingen van de farao's, de verschillende vormen van mummificatie en zelfs de eenvoudige manier waarop men soms een motiefkruik maakte met een ruwe schets van het gelaat van een overledene, als iemand om welke reden dan ook niet gemummificeerd kon worden of men de middelen daarvoor niet had.

De driedeligheid van het menselijk wezen houdt in het lichamelijke (het werkvermogen), het waarnemings- en denkvermogen en daarboven het geestelijke, werkelijke wezen, dat de kracht heeft de ideale, de alomvattende wereld te beseffen en van daaruit te leven. De bijgiften in de graven zijn niet bestemd voor deze werkelijke ziel. Ze zijn eerder de hulpmiddelen die het bewustzijn, dat dus afzonderlijk staat, krijgt om daarmee zijn lichamelijke bestaan als het ware zo veel mogelijk te reconstrueren en zo zijn eigen bindingen met de menselijke wereld zo goed mogelijk in stand te houden. De fase die elke Egyptenaar doorloopt wanneer hij op een gegeven ogenblik dan toch iemand wordt, kun je omschrijven als de jeugdperiode, eventueel met enig - maar meestal niet al te veel - onderricht, met daarnaast de oefeningsperiode. Dat wil zeggen, een wordt meestal op 6 á 7-jarige leeftijd leerling in een bepaald beroep of wordt getraind voor krijgskunst.

Wanneer men de puberteit ruim bereikt heeft, meestal op 14-jarige leeftijd, krijgt men te maken met de priesterlijke factoren. In deze periode probeert men uit te vinden welke mensen sterk suggestibel zijn (zij zijn bijvoorbeeld goede mediums) en welke mensen paranormaal reageren. Op grond daarvan zijn op den duur allerlei verhalen ontstaan. U weet misschien dat er nogal wat verhalen zijn over jonge priesters, die in de eenzaamheid en in het donker de wacht moeten houden totdat ze de stem van de dood hebben gehoord. Pas dan kunnen ze volledig als leerling worden aanvaard. Aangezien er meestal wel een priester is die hen wil helpen galmt hij achter een godenbeeld een paar woorden, zo dat alle jonge priesters de god hebben gehoord en aan de voorwaarde is voldaan. Dit is ook feitelijk gebeurd.

Maar wat meestal niet wordt vermeld, het behoort tot de geheimen van Egypte, is, dat in telepathie getrainde priesters in de periode dat die jongeren daar rusten in de ruimte voor het godenbeeld, voortdurend een sterk telepathische oproep uitzenden. Degenen die daarop reageren kregen een boodschap, waardoor ze zich van de anderen dienen af te zonderen. Zij zijn gevoeliger en zullen worden opgenomen in de priesterschap op een andere wijze dan degenen die alleen maar luisteren naar de stem van de priester.

Het is een maatschappij geweest waarin het paranormale, het magische en het zuiver materiële op een wonderlijke wijze vermengd waren. Ook in de denkbeelden komt dat voor. Als er iets wordt gezegd over regeren of over politiek of zelfs over de regels van handel drijven, dan is dat nooit alleen maar materieel bedoeld: er zijn altijd achtergronden bij.

Maar aan de andere kant, wanneer er een zeer filosofisch betoog is staat dat niet los van de stoffelijke werkelijkheid. Let is er wel degelijk ook deel van. In bijna alle gevallen treffen we dan ook nog de zogenaamde kroonwoorden of zegels aan. Het best kan ik u dat weergeven als ik denk aan de verschillende cartouches die men aantreft bij bepaalde beelden, bij koningsgraven en ook wel op steles. Hierin is de naam van een farao, een veldheer of priester gegraveerd, maar daarbij is binnen dezelfde cirkel een beeld dat de god vertegenwoordigt. Het kan een zonnebeeld zijn, het kan net zo goed een Nijlreiger of zelfs een kaaimanfiguur zijn. In al die gevallen wordt duidelijk gemaakt: Wij hebben te maken met de god, met de geheime naam die daarin verscholen zit.

Deze is alleen kenbaar voor degene die weet hoe je het godsbeeld moet toepassen op de totale samenhang van het naamzegel. Daarnaast hebben we te maken met de uiterlijke naam, waarmee ook de geest of het astraal van zo iemand kan worden geroepen. Tenslotte is er dan

nog het levensbeeld, waardoor je met de raam of een lichte variant daarop ook nog een keer het lichaam kunt herdenken.

Dergelijke zegels vinden we veel meer dan je op het eerste gezicht zou zeggen. Ik weet, egyptologen lopen daar vaak aan voorbij en hebben voor die godsuitbeeldingen een rang- of een klankbetekenis gevonden. Dat ze wel eens meer zouden kunnen zijn is hun ontgaan en dat is de drie-lagige van Egypte.

Als ik nu daaruit conclusies mag trekken voor deze tijd, dan zijn het de volgende.

Wanneer wij op in feite toch oude Egyptische overleveringen en wijsheden in deze tijd een loge opbouwen, dan kan die loge nooit alleen bestaan op grond van een uiterlijke indeling en haar uiterlijke rituelen. Ze heeft daarbij altijd een tweede en een derde fase nodig. Die fasen kunnen niet worden uitgedrukt in de rangen die men bijvoorbeeld in de Maçonnerie en ook in bepaalde theosofische loges heeft. Zij worden namelijk bepaald door a. de rituelen plus de onderlinge saamhorigheid die de materiële basis vormen, b. de daaruit voortvloeiende geestelijke eenheid, waardoor het begrip van de gemeenschap groter en omvattender is dan stoffelijk alleen redelijk zou lijken (er is een veel groter reservoir van kennis) c. een daarboven liggend krachtreservoir, waaruit enorme energie geput zou moeten worden.

Het wonderlijke is dat je daarbij nog een symbool terugvindt, dat we bijna door alle tijden heen ook in kerken vinden en duizenden jaren geleden al bij de Taoïsten in China aantreffen, zelfs vinden we het hier en daar in Afrika terug. Het is namelijk de driehoek met het oog erin, wil zeggen 'Hij die ziet verenigt alle waarden'. Vreemd genoeg is dat nu ook een van de geheimen van Egypte. Het is niet 'God die alles ziet', het is 'Hij die alles ziet'.

Een mens die de krachten (in uw termen uitgedrukt) van het werkelijk hooggeestelijke leven, van het astrale bestaan en de daarbij voorkomende levenskrachten en het stoffelijke bestaan in één geheel kan samenvoegen, hij ziet de werkelijkheid. Opvallend is ook dat in Egypte de werkelijkheid wordt beschouwd als iets dat niet benaderbaar is. Daarop zijn zowel de magie als bepaalde religieuze rituelen gebaseerd. Gelijktijdig vloeit hieruit voort een zekere onverschilligheid in het bestuur voor de uitwerking van bepaalde maatregelen. Het gaat niet om de uitwerking van de maatregelen op de mensen, het gaat om de juistheid van de maatregel zelf.

Dat is een stelling die je het eenvoudigst zo kunt omschrijven: Al wat zuiver geestelijk is, is illusie. Al wat zuiver stoffelijk is, is illusie. Maar wie de middenweg volgt vindt in beide illusies zoveel van de waarheid, dat hij daardoor zichzelf kan zijn op een wijze die hem waardig maakt met de goden in contact te zijn.

Wat heb je dan verder nog voor geheimen in Egypte? Ik kan u nog vertellen dat ze al betrekkelijk vroeg een goede chemische industrie hadden en die was op winst belust, zoals ook in uw tijd. Dus wat deden ze? Ze maakten schijnoud, ze deden aan 'een soort' vergulden en ze maakten cosmetica. Want die leveren het meeste op. Dat is op het ogenblik nog zo. Als je weet hoeveel er in een potje van fl.100,- aan grondstoffen zit, begrijp je pas waarom de cosmetica-industrie soms een bijzonder winstgevend object is.

Waar het om gaat is, dat deze mensen een technische kennis bezaten, die niet in overeenstemming is met de tijd en de technische bereiking van de periode waarin ze leefden. Wat moeten we denken van mensen, die 8 à 9000 jaar geleden niet alleen maar denken aan mengvormen als brons, ofschoon die in die tijd feitelijk ook nog niet gangbaar waren, maar het ook nog hebben over zuivere en harde metalen? Zelfs proberen zij in een menging waar goud bij wordt gebruikt die harde metalen te vervaardigen. Het is het roemruchte Aurichalcum, dat tot op heden toe, ofschoon men er enkele voorbeelden van heeft gevonden, nog niet is ontleed en nagemaakt. Er zit een geheim aan vast, het geheim van de ziel van het metaal. Maar het vreemde is dat die al bestaat voordat het metaal werkelijk meer algemeen wordt geproduceerd en gebruikt. Wat zachte metalen betreft kunnen we dat begrijpen. Die zijn bijna zo oud als de wereld. Lood en in een wat mindere mate later ook goud en zelfs zilver worden in zuivere vorm al heel gauw verwerkt. Maar mengmetalen met een grote hardheid treft men pas veel later aan.

Egypte brengt ons wat dat betreft een wetenschap, die in de vorm van de filosofie - want de praktijk is niet aanwezig - een kennis brengt, die veel verder reikt dan het technische

voorstellingsvermogen van de mensen in die tijd. Achter vele mystieke uitingen van Egypte (wat dat betreft zijn er nog andere landen) schuilen vaak herinneringen aan een techniek die verloren is gegaan. Misschien is dat wel het grootste geheim van Egypte.

Het is niet een land dat het uit zichzelf zonder meer tot een grote en bloeiende beschaving heeft gebracht. Het is een land dat, terende op de herinneringen van een allang vergeten verleden, zich een beschaving heeft opgebouwd, die in zijn voor u grootste prestaties eigenlijk reeds lang weer aan het vervallen was omdat het denkbeeld verloren ging. Wat overbleef was alleen de praktijk en de pseudo-magische bedoeling.

Wie op deze manier Egypte bekijkt zal ook de Egyptenaar een beetje anders zien. Niet als een mens die buitengewoon leefde, die primitief of beschaafd was, maar gewoon als een mens die door zijn omgeving zo zeer bepaald werd in zijn gedragspatroon, dat hem geen andere uitweg overbleef. Zoiets als je ook tegenwoordig in bepaalde landen kunt aantreffen. Er ontstaan automatische gebaren en reacties.

Een Amerikaan die het volkslied hoort spelen houdt de hand op het hart alsof hij zich op de borst klopt. Maar voor iemand uit Rome betekent het 'Het is mijn schuld'. *Mea culpa*. Als je naar de manier waarop in China, in Rusland en heus nog wel andere landen de mensen worden gemanipuleerd tot een bepaald gedragspatroon, dan kun je begrijpen hoezeer de Egyptenaar ondanks zichzelf die typische Egyptenaar uit de oudheid is geworden, met zijn standen, met zijn samenhangen. Je gaat dan ook begrijpen hoe het in die standenmaatschappij gewoon niet denkbaar was dat een priester hetzelfde bier zou drinken als een krijgsman of een burger en dat een vorst dan ook nog een speciaal soort bier nodig had. Tegenwoordig is het gemakkelijk genoeg. Je hebt één fabriek en die maakt 20 merken. Toen had men daarvoor zeer verschillende bereidingswijzen. Dat hing onder andere samen met het gistinggehalte en ook met de smaak, die bijvoorbeeld voor het vorstenbier door het bijvoegen van honing aanmerkelijk verzoet werd. Het alcoholpercentage liep dan op tot 76 procent, terwijl het burgerbier nauwelijks 1 procent bevatte. Toch werden ze dronken. Je kunt nagaan wat ze konden verzwelgen.

Het begrip van Egypte als een land van gewone mensen die geconditioneerd zijn door hun omgeving, maar ook door hun geloof, maakt duidelijk waarom hun filosofieën in bepaalde termen gesteld moesten worden, waarom al hun overleveringen die religieuze waarden in zich dragen, waarom in heel veel gevallen zaken die in feite technisch zijn, tot een soort magische apologie worden, waarbij de goden en farao natuurlijk verheerlijkt moesten worden. Pas als je dat doet kun je de werkelijke geheimen van Egypte gaan ontsluiten. Je komt erachter dat een samenleving die eenmaal in een bepaald patroon is gedwongen, wel haar bereikingen kan optekenen en nalaten, maar niet in staat is dit te doen in termen die voor anderen met een andere conditionering nog begrijpelijk zijn.

VRAGENRUBRIEK

❖ *De inwijding in de oude elementen, bestond die ook uit drie fasen?*

De inwijding in de elementen: de Egyptische inwijdingsriten: Want de inwijding in de elementen is meer Grieks en Romeins. De Egyptische zogenaamde geestelijke inwijding behoorde niet thuis in de gemeenschap zonder meer, maar was deel van bijzondere genootschappen, meestal onder hoge ingewijde priesters en werd daarnaast in bepaalde woestijnkloosters onderwezen. Zij bestond uit een geïnduceerde slaap, waarbij de belevingen in drie fasen uiteenvallen, namelijk:

1. het zoeken door de duisternis, waarbij je met de lucht en de aarde geconfronteerd wordt,
2. het gaan door de vurige weide, waarbij de slang moet worden overwonnen, het symbool van macht en heerschappij op aarde,
3. het betreden van het werkelijke land der vruchtbaarheid.

In die geestelijke inwijding zijn deze drie fasen inderdaad ook aanwezig.

❖ *In hoeverre zijn Isis en Osiris met elkaar verbonden?*

Dat is moeilijk te zeggen, want als je zegt broeder en zuster of man en vrouw, dan denkt men aan een relatie die, zeker in de mystieke zin niet wordt bedoeld. Laten we zeggen dat het twee aanvullende elementen zijn, zoiets als links en rechts, waardoor je een weg kunt vinden. Isis is hierbij de magische zijde en Osiris is de praktische zijde, de machtszijde. Alleen door de samenwerking van deze twee is het mogelijk dat de macht herrijst en dat de magie wezenlijk in stand blijft.

❖ *Heeft de sfinx nog een bepaalde functie?*

Als u de grote sfinx bedoelt, die had een functie in zoverre dat daarin vertrekken zijn aangebracht. Ze zijn tot dusver niet gevonden. Als ze nog worden ontdekt zal men verbaasd staan te kijken, want er liggen ook allerlei dingen in begraven, onder meer heel grote geslepen glasbollen, ofschoon het glas zelf niet volkomen helder is. De sfinx zelf is de uitbeelding van de dier-mens, het mens-dier. De leeuw is de Heerser van de woestijn, althans zo werd hij gezien: de mens is de heerser van de geestelijke wereld. Door beiden samen te voegen krijg je dus een macht, die gelijktijdig magisch en stoffelijk uitbaar is. Dit is dan ook de reden dat we overal dergelijke figuren aantreffen. Zelfs bij de poorten van Babylon en Ninive kon je bijvoorbeeld de stierwachters vinden, stieren met een mensengezicht. Afbeeldingen, maar gelijktijdig machten. Zoals je in het Verre Oosten tempelwachters vindt als een soort demonen met pseudo-menselijke vorm. De wachters zijn dus de vereniging, van een kracht die materieel kan werken en een besef dat meer ideëel bestaat. Op grond daarvan is oorspronkelijk deze samenvoeging van menselijke en dierlijke aspecten ontstaan. Eerst om de macht der goden op aarde uit te drukken, later ook om daarmee de waarde of de macht van koningen uit te drukken en tenslotte om zo een bescherming te scheppen zoals is gebeurd met de weg der gevleugelde sfinxen die voert van de Nijl naar een grote graftempel.

❖ *Waren er rituelen waar men goden tegenover elkaar plaatsten?*

Rituelen niet, maar er bestonden wel aan zeer strikte normen gebonden spelen of Godenmanifestaties. Beide termen zou je kunnen gebruiken. Ze werden opgevoerd op het tempelplein en wel zodanig, dat degenen die in de hof voor de uitverkorenen zaten. Natuurlijk vlakbij zaten, terwijl het volk van een afstand kon toekijken. Hiermee werden inderdaad bepaalde strijdigheden of tegenstellingen tussen goden uitgebeeld. Deze opvoeringen dienden heel vaak als aanmoediging voor de toeschouwers om bepaalde dingen te doen, bijvoorbeeld dienst te nemen bij het leger. Het was hun manier om te zeggen: 'Uncle Sam needs You'.

❖ *Wat had Horus, de valk, te betekenen?*

Horus is niet alleen de valk van de dageraad. Horus is een verschijningsvorm van de zon. De zon kent namelijk drie waarden. Hij kent de waarde van de ochtend: de vogel die opstijgt. Hij kent de waarde van de middag, waarbij de god langs de hemel raast, en hij kent de dalende zon, die dan eigenlijk Osiris is die sluimerend door de onderwereld gaat en ontwaakt wanneer het dag wordt. De voortdurend herhaalde opstanding van het licht, uitgebeeld in drie gestalten.

❖ *Kunt u ook wat zeggen over de rol van de Ankh is in deze mystiek?*

Het Ankh-kruis is wat ouder dan Egypte zelf en omvat eigenlijk een dubbele vorm. Je zou kunnen zeggen, het is een sleutel. Het is de uitbeelding, van het ontstaan van het leven, bijna levensboomachtig, plus de ervaring, die daaruit voortkomt, en wordt bekroond door het ovaal, de wereld van de goden (waarbij de baan die doorlopen wordt niet belangrijk is), tot men het Niets, dat in het ovaal behouden is, als werkelijkheid ervaart. Dat is de werkelijke betekenis van die Ankh. Maar ze werd later ook gezien als een sleutel van macht (vooral macht tussen twee werelden), vandaar dat Farao's dit symbool vaak hanteren en hogepriesters. Verder zien we dat de Ankh in betekenis bijna gelijk komt aan die van Ureus, de woestijnnadder, omdat ze uitbeeldt oneindigheid van leven, een uit zichzelf voortkomen (een oud bijgeloof, dat ook gold voor de mestkever, de scarabee) en daarnaast de onveranderlijkheid of de eeuwigheid door de grote macht die men heeft, de macht over leven en dood. Ook dat werd later ingelezen in de Ankh.

❖ *Heeft de tempel van Abydos een bijzondere betekenis?*

Ik zou niet zeggen een bijzondere betekenis. Wel was het een plaats waar zeer bijzondere rituelen werden voltrokken en waar men onder andere een soort klein museum van heilige voorwerpen had. Dat was het bijzondere ervan. Opvallend is verder dat deze tempel voornamelijk werd bezocht door de grote heren, dus de stadhouders, de legeraanvoerders en

vaak ook door de vorsten, vooral in hun jonge jaren, kort voor of nadat zij tot de troon verheven waren.

SLOTWOORD

We hebben deze keer een afwijkend onderwerp willen behandelen, want in het heden vergeten wij heel vaak dat het verleden op het heden een enorme invloed heeft. De Egyptische magie, de overleveringen daarvan, spelen tot vandaag de dag nog een grote rol in delen van uw maatschappij. Helaas vergeet men daarbij heel vaak dat Egypte anders was dan uw moderne wereld. Dat het niet alleen een kwestie was van geestelijke verschillen maar zelfs van anders denken, het zien van de wereld in een totaal andere structuur. Ik heb geprobeerd dat eens een keer naar voren te brengen zonder daarbij al te actueel te zijn of al te geestelijk te worden, aldus de weg van het midden kiezend welke ook de Boeddha als de enige juiste aanwijst voor een ieder die tot de waarheid wil komen.

ESOTERIE IS HET VERKENNEN VAN EEN INNERLIJKE WERELD
(alleen in de originele lezing)